

การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด*
DEVELOPMENT OF IN-SCHOOL MORALITY TEACHING PROJECT
MANAGEMENT IN THE NEW NORMALL ERA
OF TRAT PROVINCIAL SANGHA

พระครูวิธานธรรมสุนทร (บังเอิญ พลวโร)

Phra KruWitanthammathansunthorn (BangEan Phalawaro)

วัดวงษ์พัฒนา อำเภอกาบัง จังหวัดตราด

Wong Phatthana Temple, Khao Saming District, Trat Province

Corresponding Author E-mail: mtn1090.ip5.st@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด 2. ศึกษาปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด 3. เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคนและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดตราด จำนวน 205 รูป วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปการวิจัยและผลการวิจัยเป็นความเรียง แล้วทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด พบว่า 1. จุดแข็ง มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ 2. จุดอ่อน สถานศึกษากับพระสอนศีลธรรมขาดการประสานเชื่อมต่อการทำงาน 3. โอกาส มีการจัดสรรงบประมาณ 4. อุปสรรค การสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญทั่วไป 2. ปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด ในภาพรวม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการ

*Received October 2, 2024; Revised October 12, 2024; Accepted October 30, 2024

ประกอบด้วย 1. บริบท พบว่า สถานที่เรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติคุณธรรมและจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมและยาเสพติด 2. ปัจจัยนำเข้า พบว่ากิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3. กระบวนการ พบว่ามีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานตาม 4. ผลผลิต พบว่า สามารถใช้จ่ายงบประมาณได้ตามเป้าหมาย นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนามากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารจัดการ; โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน; ในยุคปกติวิธีใหม่

Abstract

This research article aims to 1. study the general conditions of the management of the Dhamma Teaching Monks Project in schools under the Sangha Administration of Trat Province, 2. examine the factors that promote the management of the project, and 3. propose guidelines for improving the management of the project. The study utilizes a mixed-method approach. Qualitative research involved in-depth interviews with 18 key informants, while quantitative research used questionnaires to collect data from 205 monks under the Sangha Administration of Trat Province. The data were analyzed for percentage, mean, and standard deviation. The findings were summarized in a written report, followed by a focused group discussion with 11 experts.

The results of the study reveal that 1. the general conditions of the management of the Dhamma Teaching Monks Project in schools under the Sangha Administration of Trat Province have strengths and weaknesses: Strengths include the establishment of a management committee, while weaknesses lie in the lack of coordination between schools and Dhamma teachers. Opportunities include budget allocation, while challenges involve integrating moral teaching with general academic subjects. 2. The factors promoting the management of the project were found to be at a moderate level overall. 3. The proposed guidelines for improving management include: 1. Context: The learning environment is effectively managed, fostering morality and ethics as a safeguard against social issues and drug abuse.

2. Input: The project activities are appropriate and aligned with the project's objectives. 3. Process: There is supervision, monitoring, and control of operations. 4. Output: The budget is used effectively, and students show increased knowledge and understanding of Buddhist principles.

Keywords: Management Development; Project for Monks Teaching Morality in Schools; In the New Normal Era

บทนำ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2541 โดยจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพียง 100 รูป และมีการขยายจำนวนต่อมาทุกปีจนถึงปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนาได้งบประมาณอุดหนุนพระสอนศีลธรรม จำนวน 600 รูป เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาของสังคมในปัจจุบัน และไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม กล่าวคือ ความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการพระไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนเฉพาะในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป กรมการศาสนาจึงมีแนวคิดที่จะขยายพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ 1 ตำบล ต่อ 1 รูป เป็นอย่างต่ำ เพื่อให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนาได้จัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้นเป็นพิเศษ โดยของบประมาณจากงบกลางประจำปี พ.ศ. 2548 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเงินงบประมาณกลาง จำนวน 53,964,000 บาท เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2548 ให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมนำไปขยายเพิ่มขึ้น จากเดิมมีเพียง 600 รูป เป็น 4,000 รูป โดยให้การอุดหนุนเป็นค่าตอบแทนให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 5,000 รูป และเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน ประกอบการอบรมถวายความรู้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อศักยภาพในการทำหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสถานศึกษา นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายที่จะขยายพระสอนศีลธรรมให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ (ปรีชา กันธิยะ, 2550)

สำนักงานพระสอนศีลธรรม สำนักงานอธิการบดี จัดตั้งขึ้นตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การแบ่งส่วนงาน พ.ศ. 2556 ตามราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2556 เพื่อดำเนินการรับผิดชอบงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตอบสนองยุทธศาสตร์ที่ 3 ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 11 การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคมและชุมชน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสรรหาพระสอนศีลธรรม ส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

งานติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน งานบริหารงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมายตลอดเวลาของการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรม คือ ปีงบประมาณ 2548-2550 ได้มีการพัฒนาโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบกลางจากคณะรัฐมนตรี เพื่อบudgetโครงการพระสอนศีลธรรม จากครั้งที่ 1 วันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2548 จำนวน 4,000 รูป ครั้งที่ 2 วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 จำนวน 6,000 รูป ครั้งที่ 3 วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2550 ได้รับอนุมัติเพิ่มเป็น จำนวน 10,000 รูปอีกทั้งประมาณการในปี พ.ศ. 2551 จะได้รับอนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน 10,000 รูปเช่นกัน ในปีงบประมาณ 2551 คณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ให้โอนงบประมาณ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการดังกล่าว

การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความคาดหวังว่าจะเป็นโครงการ ที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยต้องการใช้โครงการนี้ให้เข้าไปมีส่วนผลักดันสร้างความเปลี่ยนแปลง ที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน มีพระที่จะนำหลักธรรมคำสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับคือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดตราด มีคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง เลขาธิการ และหัวหน้าครูพระสอนศีลธรรมแต่ละจังหวัด ดูแลบริหารจัดการโครงการพบว่าประสบปัญหาหลายประการ เช่น พื้นที่แต่ละจังหวัดอยู่ห่างไกลกัน การประสานงานเป็นไปได้ยาก ขาดแคลนบุคลากรไม่เพียงพอสถานการศึกษาขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์สื่อการสอนยังไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่ทำการสอน และปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. ปัญหาในการวิเคราะห์องค์กร เช่น การเบิกจ่ายนิยัตติประจำเดือนของพระสอนศีลธรรม ที่มีหลายขั้นตอนและย้อนไปย้อนมา มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้พัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรที่ใช้สอนนักเรียนและหลักสูตรการพัฒนาพระสอนศีลธรรม และยังขาดระบบการจัดการฐานข้อมูลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ 2. ปัญหาในการวางแผน เช่น การฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมทั้งเก่าและใหม่ที่ยังขาดแบบแผนอันเดียวกันทั่วประเทศ (พระอุดมเกียรติ วิสุทธิจาโร และคณะ, 2555) 3. ปัญหาในการสื่อสารองค์กร เช่น ความล่าช้าในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และพระสอนศีลธรรม การประชาสัมพันธ์พระสงฆ์เข้าร่วมโครงการ การกระทบกระทั่งกันด้วยวาจาจากการแสดงความคิดเห็น

4. ปัญหาด้านการปฏิบัติงานขององค์กร เช่น พระสอนศีลธรรมหลายรูปหมดกำลังใจ และลาออกไปในที่สุดบุคลากรที่ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ใส่ใจ ไม่ละเอียดในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ 5. ปัญหาด้านการดำเนินการ เช่น การกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ 6. ปัญหาในการติดตามและตรวจสอบโครงการฯ เช่น ขาดการติดตามการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการติดตามและประเมินผล ขาดหลักและวิธีการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ 7. ปัญหาในทบทวนและปรับปรุงแผนและการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้าในการเบิกโอนงบประมาณโครงการ และ 8. ปัญหาในการควบคุมและรายงาน เช่น ความไม่เหมาะสมกันกับความจำเป็นที่ต้องฝึกอบรมทั้งทางด้านวิทยุและคุณวุฒิ จัดอบรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ขาดมาตรฐานความเป็นพระสอนศีลธรรม ส่งผลให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ (อนุพันธ์ อภิขยานภาพ, 2553)

ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัยเพื่อทราบถึงการพัฒนาบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น พร้อมทั้งเป็นแนวทางให้กับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอื่น ๆ อีกประการหนึ่ง เพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดและประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อประโยชน์เชิงพื้นที่และทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด
3. เพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดตราด จำนวน 205 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากพระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด และนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด พบว่า 1. จุดแข็ง การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดตราด มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2. จุดอ่อน. การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดตราด ขาดนวัตกรรมในการสอนการใช้วิธีการสอนที่ยังคงตามรูปแบบเดิม ๆ สอดคล้องกับ พระสอนศีลธรรมขาดการประสานเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมเวิร์ค 3. โอกาส การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดตราด หน่วยงานหรือ พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัดตราดมีการใช้เทคโนโลยีในการสอนหรือ การติดต่อประสานระหว่าง พระสอนศีลธรรม หน่วยงานที่ประสานงานโรงเรียนรัฐบาลมีการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 4. อุปสรรค ขาดงบประมาณสนับสนุนงบประมาณการอบรมทำให้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงพอขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้า กับวิชาสามัญทั่วไปความแตกต่างของพื้นฐานนักเรียน สถานการณ์โควิด-19 ยังเป็น อุปสรรคต่อการทำงาน

2. ปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะ สงฆ์จังหวัดตราด ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่งเสริม การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$) และ ด้านการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของ คณะสงฆ์จังหวัดตราด ประกอบด้วย 1. บริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่า ได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ขึ้นอยู่กับสภาพของผู้เรียนและสถานที่ เรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีศีลธรรม เพื่อส่งเสริม มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มี คุณธรรม เป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมและยาเสพติด 2. ปัจจัยนำเข้า พบว่า กิจกรรม ในโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการจัดกิจกรรมการผลิตตำรา เรียนอิเล็กทรอนิกส์ พระสอนศีลธรรมและคณะทำงานโครงการ มีการวางแผนจัดทำแผนที่ มี รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม 3. กระบวนการ พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ควบคุมการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ต่อเนื่อง ชั่วโม่งเรียนจำกัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดหลักสูตรและแผนการสอนที่ชัดเจน แต่ยังขาดความยืดหยุ่นในการ ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 4. ผลผลิต พบว่า สามารถใช้จ่าย งบประมาณได้ครบตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์จากจำนวนการสอบผ่านของผู้เรียน

นักเรียนร้อยละ 80 ตระหนักถึงคุณค่าของศีลธรรม และเป็นผู้มีศีลธรรมเพิ่มขึ้นก็มีผลงานจากโรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดแข่งขันในกิจกรรมของศาสนาและศีลธรรม มีได้รับรางวัลและการพัฒนาการศึกษาของครูสอนศีลธรรม ผลผลิตของโครงการคือนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด พบว่า จุดแข็ง การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดตราด คณะทำงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนมีการจัดกิจกรรมการผลิตตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนพระสอนศีลธรรมและคณะทำงานโครงการมีการวางแผนจัดทำแผนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมและคณะทำงานโครงการ จัดทำมาตรการในการส่งเสริมการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธาโณ) (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาโดยนำแผนงานเชิงกลยุทธ์เข้ามาทำการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและปัญหาอุปสรรค มาดำเนินการวิเคราะห์แนวคิด ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล จุดอ่อน การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดตราด ขาดนวัตกรรมในการสอนการใช้วิธีการสอนที่ยังคงตามรูปแบบเดิม ๆ สถานศึกษากับพระสอนศีลธรรมขาดการประสานเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมเวิร์คพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปราโมทย์ปัญญาวัฒน์ (บุญเลิศ เทชบุญโญ) (2564) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ คณะสงฆ์มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ จุดอ่อน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ โอกาส ได้แก่ มีหน่วยงานรัฐให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในลักษณะแบบเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และอุปสรรค ได้แก่ สถานการณ์ระบาดของโรคอุบัติใหม่ Covid-19

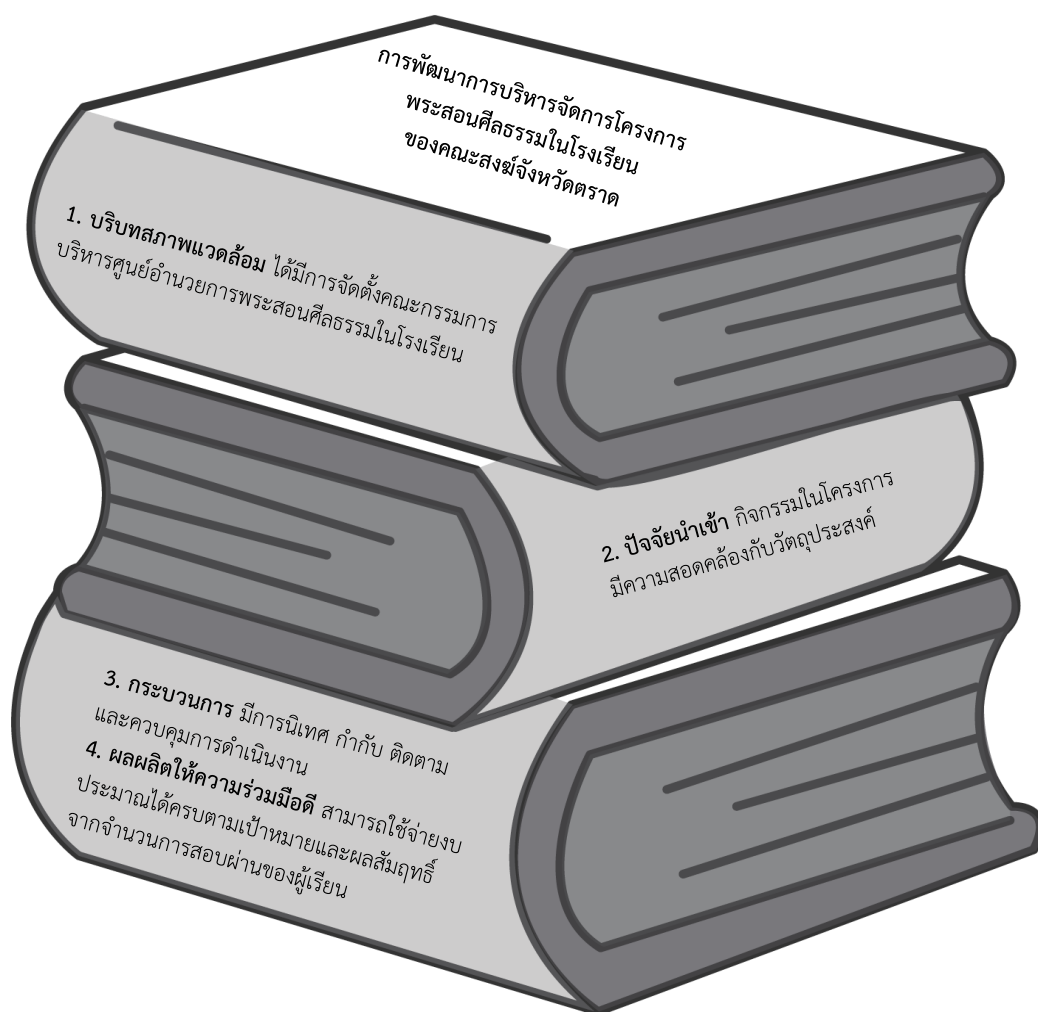
2. ปัจจัยส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัย

ส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรมอยู่ในปานกลาง ($\bar{X}=3.32$) และด้านการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.33$) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย อรัณยภานนท์ และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.56$) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.76-3.92

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดตราด 1. บริบทและสภาพแวดล้อม พบว่า ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ขึ้นอยู่กับสภาพของผู้เรียนและสถานที่เรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีศีลธรรม เพื่อส่งเสริมมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มี คุณธรรม เป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมและยาเสพติด 2. ปัจจัยนำเข้า พบว่า กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการจัดกิจกรรมการผลิตตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์ พระสอนศีลธรรมและคณะทำงานโครงการ มีการวางแผนจัดทำแผนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม คณะสงฆ์ที่เข้าไปทำการสอนนักเรียน มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี 3. กระบวนการ พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนต่อเนื่อง ชั่วโม่งเรียนจำกัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดหลักสูตรและแผนการสอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุเทศสุตาภรณ์ (บริบูรณ์ บริบูรณ์) (2560) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ คือ ด้านปัจจัยนำเข้า มีการใช้ทรัพยากรบริหารอย่างประหยัดและมีความคุ้มค่า ด้านกระบวนการ ผู้บริหารโครงการมีการทำงานที่ถูกต้องตามมาตรฐาน และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม ส่วนของผลผลิต ผู้บริหารโครงการมีการทำงานที่มีคุณภาพก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด จากการสังเคราะห์ข้อมูล สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. บริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่า ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ขึ้นอยู่กับสภาพของผู้เรียนและสถานที่เรียนที่มีการบริหารจัดการที่มี

ประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีศีลธรรม เพื่อส่งเสริมมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มี คุณธรรม เป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมและยาเสพติด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่วนใหญ่เอื้อต่อการเรียนการสอนธรรมะ มีห้องเรียนที่เหมาะสมและบรรยากาศที่สงบชุมชนในจังหวัดตราดมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2. ปัจจัยนำเข้า พบว่า กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการจัดกิจกรรมการผลิตตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์ พระสอนศีลธรรมและคณะทำงานโครงการ มีการวางแผนจัดทำแผนที่มียาละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม คณะสงฆ์ที่เข้าไปทำการสอนนักเรียน มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการสอนให้ทันสมัยในการพัฒนาการระบบคอมพิวเตอร์เน็ตระบบออนไลน์ ครูพระสอนศีลธรรมต้องเพิ่มความรู้และความประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม มีการจัดทำสื่อการสอนที่น่าสนใจ แต่ยังขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยในบางโรงเรียน ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือการได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในการจัดสรรเวลาและสถานที่สำหรับการสอน แต่ยังขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในบางพื้นที่งบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐมีจำกัด

3. กระบวนการ พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนต่อเนื่อง ชั่วโม่งเรียนจำกัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดหลักสูตรและแผนการสอนที่ชัดเจน แต่ยังขาดความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กระบวนการบริหารจัดการมีการประสานงานระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการประสานงานระหว่างพระสอนศีลธรรมและครูประจำชั้น แต่บางครั้งยังขาดความต่อเนื่องในการติดตามผล มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณการทำงานเป็นระบบระเบียบดี แต่ควรมีการปรับปรุงด้านการสื่อสารระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียน

4. ผลผลิตให้ควมร่วมมือดี พบว่า สามารถใช้จ่ายงบประมาณได้ครบตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์จากจำนวนการสอบผ่านของผู้เรียน นักเรียนร้อยละ 80 ตระหนักถึงคุณค่าของศีลธรรม และเป็นผู้มีศีลธรรมเพิ่มขึ้นก็มีผลงานจากโรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดแข่งขันในกิจกรรมของศาสนาและศีลธรรม มีได้รับรางวัลและการพัฒนาการศึกษาของครูสอนศีลธรรม มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นตามคุณสมบัติตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ คือ จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรืออย่างต่ำต้องมีความรู้ระดับปริญญาตรีสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการนำมาบูรณาการสนับสนุนให้การดำเนินงานได้อย่างราบรื่น ผลผลิตของโครงการคือนักเรียนมีความรู้

ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ยังไม่สามารถวัดผลในเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจนและผลผลิตที่เห็นได้ชัด คือ การลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับโรงเรียน แต่ยังไม่สามารถขยายผลไปสู่ครอบครัวและชุมชนได้อย่างทั่วถึงนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมเพิ่มขึ้น แต่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันยังต้องได้รับการส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดตราดควรมีนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
2. คณะสงฆ์จังหวัดตราดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรมีนโยบายในการนำเสนอร่างหลักสูตรที่สามารถนำไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริง
3. ภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการนิเทศและอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งนอกเหนือจากนิเทศประจำแต่ละเดือน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์จังหวัดตราดกับโรงเรียนควรมีการประสานเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมเวิร์ค
2. ศูนย์ประสานงานสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ควรมีการกำกับดูแล และตรวจสอบการใช้งบประมาณให้ตรงตามหลักเกณฑ์ และคุ้มค่าที่สุด
3. ศูนย์ประสานงานสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดตราด ควรมีการขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์ในภาค 13
2. ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์ในภาค 13
3. ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนแนวใหม่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดตราด

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา กันธิยะ. (2550). *คู่มือโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (การเรียนการสอน) ปีงบประมาณ 2550*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พรชัย อรัญยานนท์ และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 10(2), 63-78.
- พระครูปราโมทย์ปัญญาวัง (บุญเลิศ เตชบุญโญ). (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎิณิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธาโณ). (2557). *การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎิณิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุเทศสุตาภรณ์ (ปริบูรณ์ ปริบูรณ์). (2560). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (ดุขฎิณิพนธ์ดุขฎิณิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมเกียรติ วิสุทธาจาโร และคณะ. (2553). *ความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ. (2553). *สมรรถนะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย (ดุขฎิณิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขฎิณิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.